

STUDIEORDNING

**Diplomuddannelse i
Familieterapi og relationel praksis
Revideret 1. juli 2018**

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	3
Uddannelsens formål	3
Uddannelses varighed	4
Uddannelsens titel	4
Adgangskrav	4
Uddannelsens mål for læringsudbytte, indhold og struktur	4
Uddannelsens mål for læringsudbytte	5
Uddannelsens indhold	5
Uddannelsens struktur.....	5
Afgangsprøve	7
Læringsmål for afgangsprøven	7
Udarbejdelse af afgangsprøve.....	7
Uddannelsens pædagogiske tilrettelæggelse	8
Undervisnings og arbejdsformer	8
Evaluering	8
Prøver og bedømmelse.....	9
Merit	9
Studievejledning	9
Klager og dispensation	9
Klager	9
Dispensation	10
Overgangsordninger	10
Bilag 1 Obligatoriske moduler	11
Modul Ob 1: Videnskabsfilosofi og videnskabsteori i familierapi og relationel praksis	11
Modul Ob 2: Grundlæggende modeller med udgangspunkt i systemisk tænkning og praksis.....	12
Modul Ob 3: REFLEKTERENDE processer, samarbejdende og dialogisk tilgang til samtalepraksis	13
Bilag 2 Valgmoduler	15

Modul Vf 1: Børn i familierapi og relationel praksis	15
Modul Vf 2: Personlig og professionel udvikling	16
Modul Vf 3: Udvalgt familierapeutisk metode målrettet en udvalgt gruppe.....	17
Modul Vf 4: Supervision i systemisk/narrativ/dialogbaseret praksis.....	18
Modul Vf 5: Evidens og evalueringsmetoder i familierapi og relationel praksis	19
Modul VF 6: Løsningsorienteret terapi og Narrativ Praksis	20
Modul VF 7: Dialogbaseret familierapi og relationel praksis	21
Supervision, personligt udviklingsarbejde og terapeutiske samtaler	22
Bilag 3 ”Prøveformer og prøvers tilrettelæggelse”	23
Generelle bestemmelser	23
Prøveformer 23	
• Prøveformen: 23	
Skriftlige prøver 24	
Mundtlige prøver 24	
Kombinationsprøver	25
Særlige forhold 26	
Anvendelse af hjælpemidler jf. § 15	26
Særlige prøvevilkår jf. § 18.....	27
Brug af egne og andres arbejder jf. § 19	27
Bedømmelse jf. § 33, stk.1-3.	28
Bedømmelse af den studerendes formulerings - og staveevne jf.§ 34, stk. 2.....	28
Klage og anke jf. kapitel 10.	28

INDLEDNING

Diplomuddannelse i Familierapi og relationel praksis er en erhvervsrettet videregående uddannelse udbudt efter lov om erhvervsrettede grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne (VFV-loven) og efter bestemmelserne om tilrettelæggelse af deltidsuddannelser i lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) m.v. Uddannelsen er omfattet af reglerne i Undervisningsministeriets bekendtgørelse om diplomuddannelser.

Uddannelsen hører under det Samfundsfaglige, økonomiske og merkantile fagområde i bekendtgørelse om diplomuddannelser. Studieordningen er udarbejdet i fællesskab af de institutioner, som er godkendt af Undervisningsministeriet til udbud af denne uddannelse. Studieordningen finder anvendelse for alle godkendte udbud af uddannelsen, og ændringer i studieordningen kan kun foretages i et samarbejde mellem de udbydende institutioner.

Følgende uddannelsesinstitutioner er ved denne studieordnings ikrafttræden godkendt til udbud af Diplomuddannelse i:

- Professionshøjskolen Metropol
- Professionshøjskolen University College Lillebælt

Ved udarbejdelse af den fælles studieordning og væsentlige ændringer heraf tager institutionerne kontakt til aftagerne og øvrige interessenter samt indhenter en udtalelse fra censorformandskabet, jf. eksamensbekendtgørelsen.

Studieordningen og væsentlige ændringer heraf træder i kraft ved et studieårs begyndelse og skal indeholde de fornødne overgangsordninger.

Studieordningen har virkning fra 15.2.2018.

UDDANNELSENS FORMÅL

Formålet med Diplomuddannelse i Familierapi og relationel praksis er at kvalificere den studerende til at arbejde med relationsorienteret samtalepraksis gennem at:

- undersøge og arbejde med udfordringer, der relaterer sig til familiens indbyrdes forhold og til deres forhold til omgivelserne.
- indgå i en åben dialog med familien og barnet med respekt for den voksne/familiens og barnets kompetencer, position og rettigheder.
- lede terapeutiske samtaler med familier, par og enkeltpersoner og deres netværk.
- lede samtaler i netværk og samarbejdsrelationer.

Formålet ligger inden for fagområdets formål, som fastsat i bekendtgørelse om diplomuddannelser.

UDDANNELSES VARIGHED

Uddannelsen er normeret til 1 studenterårsværk. 1 studenterårsværk er en heltidsstuderendes arbejde i 1 år og svarer til 60 ECTS-point (European Credit Transfer System). ECTS-point er en talmæssig angivelse for den totale arbejdsbelastning, som gennemførelsen af en uddannelse eller et modul er normeret til. I studenterårsværket er indregnet arbejdsbelastningen ved alle former for uddannelsesaktiviteter, der knytter sig til uddannelsen eller modulet, herunder skemalagt undervisning, selvstudie, projektarbejde, udarbejdelse af skriftlige opgaver, øvelser og cases, samt eksaminer og andre bedømmelser.

UDDANNELSENS TITEL

Diplomuddannelse i Familierapi og relationel praksis giver den uddannede ret til at anvende betegnelsen Diplom i Familierapi og relationel praksis, og den engelske betegnelse er Diploma in Family therapy and relationel practice.

ADGANGSKRAV

Adgang til optagelse på Diplomuddannelse i Familierapi og relationel praksis eller enkelte moduler herfra er betinget af, at ansøgeren har gennemført en relevant adgangsgivende uddannelse mindst på niveau med en erhvervsakademiuddannelse eller en relevant videregående voksenuddannelse (VVU) samt at ansøger har mindst 2 års relevant erhvervs erfaring efter gennemført adgangsgivende uddannelse. Institutionen optager endvidere ansøgere, der efter individuel kompetencevurdering i § 15 a i lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne har realkompetencer, der anerkendes som svarende til adgangsbetingelserne.

Det er ikke et adgangskrav til Diplomuddannelse i Familierapi og relationel praksis, at ansøgeren har en behandlingspraksis. Dersom antallet af ansøgere overstiger antallet af studiepladser på uddannelsen, vil ansøgere med behandlingspraksis blive vægtet.

UDDANNELSENS MÅL FOR LÆRINGSUDBYTTE, INDHOLD OG STRUKTUR

Diplomuddannelse i Familierapi og relationel praksis består af fagligt afgrænsede moduler:

UDDANNELSENS MÅL FOR LÆRINGSUDBYTTE

Viden

- Skal have udviklingsbaseret viden om teori og metode indenfor familierapi og relationel praksis og de personlige og professionelle aspekters betydning for den terapeutiske og relationelle praksis.
- Skal kunne forstå og reflektere over teorier og metoder i forhold til praksis i det familierapeutiske og relationelle arbejde.

Færdigheder

- Skal kunne anvende metoder i praksis indenfor terapi og relationel praksis relateret til familier, par, enkeltpersoner og netværk.
- Skal kunne vurdere teoretiske og praksisnære problemstillinger samt vælge og begrunde løsningsmodeller i familierapeutisk arbejde og relationel praksis
- Skal kunne formidle praksisnære og faglige problemstillinger og løsninger i familierapi og relationel praksis til samarbejdspartnere og brugere

Kompetencer

- Skal kunne håndtere komplekse og udviklingsorienterede situationer i arbejdet med familierapi og relationel praksis
- Skal selvstændigt kunne indgå i fagligt og tværfagligt samarbejde inden for en professionel etik i arbejdet med familierapi og relationel praksis-
- Skal gennem teori og metode kunne udvikle egen familierapeutiske og relationelle praksis og reflektere over egen faglige praksis og professionelle identitet inden for rammen af professionel etik.

UDDANNELSENS INDHOLD

- Fokus på betydningen af, hvordan egne værdier, holdninger og livserfaringer virker ind på egen praksis
- Teorier og metoder inden for familierapi og relationel praksis baseret på det systemisk-narrative og det dialogbaserede idegrundlag.
- Forberedelse, ledelse og evaluering af samtaler med enkeltpersoner, par og familier og andre, som familien har betydningsfulde relationer til i netværk og omgivelser.
- Gennem fagligt og tværfagligt fokus kunne have et udviklingsbaseret fokus på egen praksis gennem at omsætte teoretiske metoder i form af samtaler med individer, par, familier og /eller netværket, som er involveret i familien eller andre relationelle sammenhænge.

UDDANNELSENS STRUKTUR

Diplomuddannelse i Familierapi og relationel praksis består af obligatoriske moduler, valgfrie moduler samt et afgangsprøjsjekt, der afslutter uddannelsen.

Obligatoriske moduler jf. bilag 1

Uddannelsens obligatoriske moduler, der er fælles for alle studerende, omfatter i alt 30 ECTS-point. For uddybning af læringsmål, indhold og omfang af de obligatoriske moduler henvises til bilag 1.

Valgfrie moduler jf. bilag 2

Uddannelsen omfatter valgfrie moduler, der for den enkelte studerende skal udgøre i alt 15 ECTS-point. For uddybning af læringsmål, indhold og omfang af de valgfrie moduler inden for uddannelsens faglige område henvises til bilag 2.

Den studerende kan desuden vælge moduler uden for uddannelsens faglige områder, dog højst 10 ECTS point. Institutionen kan vejlede om valg af moduler uden for uddannelsens faglige område.

Afgangsprøjsjekt

Afgangsprøjsjektet på 15 ECTS-point afslutter uddannelsen. Afgangsprøjsjektet skal dokumentere, at uddannelsens mål for læringsudbytte er opnået. Afgangsprøjsjektets emne skal ligge inden for uddannelsens faglige område og formuleres, så eventuelle valgfag uden for uddannelsens faglige område inddrages. Institutionen godkender emnet.

Forudsætningen for indstilling til prøvs i afgangsprøjsjektet i diplomuddannelsen er at alle moduler er beståede, inden afgangsprøjsjektet indleveres til bedømmelse, at moduler svarende til mindst 20 ECTS-point er eksternt bedømt.

Illustration af diplomuddannelsens struktur

Modul 1 Obligatorisk modul 10 ECTS
Modul 2 Obligatorisk modul 10 ECTS
Modul 3 Obligatorisk modul 10 ECTS
Valgfri moduler (á 5 eller 10 ECTS), i alt 15 ECT
Obligatorisk Afgangsprøjsjekt 15 ECT

AFGANGSPROJEKT

Formål

At den studerende fordyber sig inden for et selvvalgt område med afsæt i uddannelsens praksis, teori og metodeområde.

Dette er et afgrænset område inden for studiets teoretiske ramme gennem udarbejdelse af et projekt.

LÆRINGSMÅL FOR AFGANGSPROJEKTET

Viden

- Skal have viden om den valgte problemstilling, herunder indsigt i aktuel praksis samt anvendte teorier og metoder inden for det valgte emneområde
- Skal kunne forstå og reflektere over teorier, metoder og praksis i forhold til den valgte problemstilling

Færdigheder

- Skal kunne anvende systematiske, metodiske og formmæssige krav i forhold til afgangsproje-ktet.
- Skal kunne anvende relevante undersøgelsesmetoder og teorier i forhold til den valgte pro-blemstilling samt begrunde disse
- Skal kunne analysere og vurdere en problemstilling i praksis samt vælge og begrunde de valgte løsningsmuligheder gennem skriftlig formidling-

Kompetencer

- Skal selvstændigt kunne håndtere kompleksitet og udviklingsorienterede praksissituationer i lyset af systemisk-narrativ- dialogbaseret teori
- Skal selvstændigt kunne håndtere udvalgte familie- og relationsorienterede teorier fra for- skellige teoretiske traditioner.
- Skal kunne bidrage til fagudviklingen inden for feltet.

UDARBEJDELSE AF AFGANGSPROJEKT

Afgangsprojektet skal udarbejdes som en skriftlig opgave, udformes individuelt eller i gruppe, og i henhold til udbyderinstitutionens retningslinjer for opgaveskrivning.

Opgaven tager udgangspunkt i den studerendes erfaringer med studiets teorier i praksis. Valg af opgavetema og teorigrundlag skal være relevant inden for uddannelsens fagområde og indeholde faglige elementer fra de tidligere moduler. Udbydende institution skal godkende opgavetema.

Gennem arbejdet med opgaven skal den studerende:

- Vælge en problemformulering, som ønske belyst.
- Begrunde valget af problemformulering
- Diskutere problemformuleringen ud fra forskellige begreber og perspektiver
- Præsentere forskellige tilgange til det videre arbejde med problemformuleringen

De studerende vil modtage vejledning i projektperioden.

Betingelser for godkendelse af emnevalg, vejledning, information om vejledertimer m.v. vil fremgå af udbyderinstitutionens studiemateriale.

UDDANNELSENS PÆDAGOGISKE TILRETTELÆGGELSE

UNDERVISNINGS OG ARBEJDSFORMER

Uddannelsen er en teoretisk praksis-uddannelse.

Derfor forventes det, at de studerende har:

- Tilknytning til praksis, og at den studerende i løbet af uddannelsen har mulighed for at arbejde i praksis med at omsætte de teoretiske og metodiske ideer under supervision. Samtaletræning tilbydes som en obligatorisk del af undervisningen,
- Teoretisk undervisning og krav til læsning af et teoretisk pensum
- I undervisningen lægges vægt på omsætningsperspektivet bl.a. ved hjælp af interview- og refleksionsøvelser med fokus på faglig og personlig – professionel udvikling gennem refleksion og selvrefleksion
- Den studerendes praksiserfaringer inddrages i undervisningen.
- De studerende arbejder under hele uddannelsen i regionale grupper/supervisionsgrupper, og der tilbydes supervision til grupperne.
- I uddannelsen arbejdes der i personlig-professionelle udviklingsgrupper, der giver de studerende en mulighed for sideløbende med uddannelsen at arbejde med personlig udvikling.

EVALUERING

Formålet med evaluering er at dokumentere og udvikle kvaliteten af uddannelsen. Evalueringen sigter mod at kvalificere de studerendes læring såvel teoretisk som professionsfagligt.

Udbyderinstitutionen fastlægger selv omfang og struktur af evalueringen

PRØVER OG BEDØMMELSE

Alle moduler i diplomuddannelsen afsluttes med eksamen/prøve med individuel bedømmelse efter karakterskalaen i gældende karakterbekendtgørelse.

- Minimum 35 ECTS point, herunder afgangsprøvet, skal afsluttes med eksterne prøver.
- Det påhviler de studerende selv at dokumentere, at de opfylder disse krav.
- Tilmelding til et modul er samtidig tilmelding til de tilhørende prøver, og evt framelding fremgår af udbyderinstitutionens studie/eksamensvejledninger.
- Bedømmelsesformerne er mundtlige eller skriftlige eller en kombination af begge, jf. Bilag 3.
- For alle prøver skal der foreligge kriterier og rammer, disse præsenteres i udbyderinstitutionens studie/eksamensvejledninger.
- Ved eksterne prøver anvendes censorer fra det af Undervisningsministeriet godkendte censorkorps for det Samfundsfaglige, økonomiske og merkantile fagområde. Hver prøve består for sig. Beståede prøver kan ikke tages om.
- Eksamensbevis for det enkelte modul udstedes af udbyderinstitutionen til den studerende. Den udbyder, hvor den studerende indstiller sig til afgangsprøvet, udsteder et samlet bevis for hele uddannelsen.

MERIT

Beståede uddannelseselementer fra anden dansk eller udenlandsk videregående uddannelse kan efter udbyderinstitutionens afgørelse i det enkelte tilfælde træde i stedet for uddannelseselementer, der er omfattet af Bekendtgørelse om diplomuddannelser. Afgørelsen træffes på grundlag af en faglig vurdering af ækvivalensen mellem de berørte uddannelseselementer.

STUDIEVEJLEDNING

Studievejledning skal støtte den studerende i uddannelsesforløbet fra valg af uddannelse til gennemførelse af uddannelsen og forudsætter aktiv henvendelse fra både studievejleder og studerende.

Hensigten med studievejledning er at hjælpe den studerende til at skabe gennemsigtighed i uddannelsen og øge muligheden for at træffe begrundede valg i forhold til egen læring og trivsel.

KLAGER OG DISPENSATION

KLAGER

Klager over prøver behandles efter reglerne i Bekendtgørelse om prøver og eksamen i erhvervsrettede uddannelser. Klager over øvrige forhold behandles efter reglerne i Bekendtgørelse om diplomuddannelser. Klage over forhold ved prøven indgives individuelt af eksaminanden til institutionen, senest 2 uger efter, at bedømmelsen af prøven er bekendtgjort. Klagen skal være skriftlig og begrundet.

Der kan klages over prøven, når klagen vedrører:

- 1) Eksaminationsgrundlaget (spørgsmål, opgaver og lignende) og dets forhold til uddannelsens mål og krav.
- 2) Prøveforløbet.
- 3) Bedømmelsen.

Klagen forelægges herefter for oprindelige bedømmere. Frist for bedømmernes udtalelser er 2 uger. Klageren får lejlighed til at kommentere udtalelserne inden for en frist af 1 uge. Afgørelse af klager træffes af institutionen og meddeles klageren og bedømmerne. Afgørelsen træffes på grundlag af bedømmernes faglige udtalelser og klagerens kommentarer til udtalelsen.

Afgørelsen, der er skriftlig og begrundet, omfatter én af flg. muligheder:

1. En ny bedømmelse (ombedømmelse) , dog ikke ved mundtlige prøver.
2. Tilbud om ny prøve (omprøve).
3. At klageren ikke får medhold.

Kun når bedømmerne er enige, kan udbyderinstitutionens afgørelse gå ud på, at klageren ikke får medhold.

Går afgørelsen ud på tilbud om ombedømmelse eller omprøve, skal klageren informeres om, at ombedømmelse eller omprøve kan resultere i en lavere karakter. Accept af tilbud om omprøve eller ombedømmelse skal ske senest 2 uger efter, meddelelse om afgørelsen er afgivet.

Klageren kan skriftligt anke afgørelsen vedrørende faglige spørgsmål for et af udbyderinstitutionen nedsat ankenævn inden for en frist af 2 uger efter at klageren er gjort bekendt med afgørelsen.

DISPENSATION

Den enkelte uddannelsesinstitution kan dispensere fra de regler i studieordningen, der alene er fastsat af udbyderinstitutionerne, når det er begrundet i særlige forhold.

OVERGANGSORDNINGER

Udbyderinstitutionerne er forpligtede til at sikre, at de studerende kan færdiggøre deres uddannelse.

BILAG 1 OBLIGATORISKE MODULER

Ob 1: Videnskabsfilosofi og videnskabsteori i familierapi og relationel praksis	10 ECTS
Ob 2: Grundlæggende modeller med udgangspunkt i systemisk tænkning og praksis	10 ECTS
Ob 3: Reflekterende processer, samarbejdende og dialogisk tilgang til samtalepraksis	10 ECTS

MODUL OB 1: VIDENSKABSFILOSOFI OG VIDENSKABSTEORI I FAMILIETERAPI OG RELATIONEL PRAKSIS

ECTS-point: 10

Formål

Formålet er at den studerende opnår et videnskabsfilosofisk og videnskabsteoretisk grundlag for viden, færdigheder og kompetencer indenfor familierapi og relationel praksis.

Læringsmål

Viden

- Skal have videnskabsfilosofisk og – teoretisk viden og forståelse af familierapi og relationel praksis.
- Skal have en grundlæggende forståelse og reflektere over system- og kommunikationsteoretiske antagelser og grundbegreber i relation til familierapeutisk og relationel praksis.

Færdigheder

- Skal kunne vælge og begrunde anvendelsen af relations- og kommunikationsorienterede teorier og metoder i familierapi og relationel praksis.
- Skal kunne vurdere udvalgte videnskabsteoretiske grundpositioner i forståelsen af familierapi og relationel praksis.
- Skal i relation til samarbejdspartnere og brugere kunne formidle, faglige problemstillinger og løsningsmodeller i familierapi og relationel praksis

Kompetencer

- Skal kunne forstå og forklare relevante historiske, diskursive, erkendelsesteoretiske og etiske spørgsmål i relation til familierapi og relationsorienteret praksis.
- Skal selvstændigt kunne reflektere over den professionelles position i et relationelt perspektiv.
- Skal kunne udvælge og håndtere teorier og modeller til udvikling af egen praksis.

Indhold:

- Familierapiens historie og betydning inden for psykoterapifeltet
- Introduktion til socialkonstruktionismens indflydelse på familierapi, systemisk/sprogsystemisk, narrativ og dialogbaseret terapi og relationel praksis.
- Videnskabsfilosofi og -teori i psykoterapeutisk- og relationel praksis
- Introduktion til `PPU` - Personlig og Professionel Udvikling – som en del af uddannelsesprocessen.
- Introduktion til interviewmodeller, genogram, netværkskort og patchwork.

MODUL OB 2: GRUNDLÆGGENDE MODELLER MED UDGANGSPUNKT ISY-STEMISK TÆNKNING OG PRAKSIS

ECTS-point: 10

Formål

Formålet med dette modul er, at give den studerende viden, færdigheder og kompetencer indenfor modeller (eller metoder) i systemisk praksis. Herunder metodernes udvikling og betydning for praksisfeltet.

Læringsmål:

Viden

- Skal have viden om cirkulær forståelse af samspillet i menneskelige systemer og betydningen af en cirkulær forståelse i forhold til den professionelles position og handling.
- Skal kunne forstå og reflektere over forskellige teoretiske og metodiske tilgange i arbejdet med multi-problemstillinger

Færdigheder

- Skal kunne anvende principperne for interview inden for systemisk praksis
- Skal kunne vurdere teoretiske og praktiske problemstillinger med henblik på at udvælge og anvende metoder i systemisk tænkning og metoder i arbejdet med udfordrende livssituationer.

- Skal kunne formidle metoder til kommunikation i relation til kontekstændringer med børn, unge, familier, par og voksne i praksis.

Kompetencer

- Skal professionelt kunne håndtere komplekse faglige problemstillinger og løsningsmuligheder i relation til egen praksis.
- Skal kunne indgå i fagligt og tværfagligt samarbejde og påtage sig ansvar indenfor en systemisk praksis i relation til egen og andres praksis indenfor rammen af professionel etik.
- Skal kunne udvikle egen praksis i relation til modulets indhold og metodiske redskaber

Indhold:

- Konstruktivismens indflydelse på terapi
- Fokus på cirkulær epistemologi
- Interviewmodeller hentet fra systemisk, sprogsystemiske og udvalgte relationelle modeller.
- Historiske udviklingslinjer indenfor terapimodeller i familieterapi – og systemisk praksis
- PPU (personlig-professionel udvikling) med fokus på fordomme og uærbødighed – forforståelsens betydning for terapeutens/den professionelles position i praksis
- Samarbejde i større systemer – netværksarbejde og netværksmøder

MODUL OB 3: REFLEKTERENDE PROCESSER, SAMARBEJDENDE OG DIALOGISK TILGANG TIL SAMTALEPRAKSIS

ECTS-point: 10

Formål

At den studerende tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer i reflekterende processer i teori, metodeanvendelse og praksis. Og at den studerende tilegner sig grundlæggende kendskab til en samarbejdende og dialogisk tilgang til praksis.

Viden

- Skal have viden om den postmodernistiske indflydelse på familieterapi og relationel praksis og forstå betydningen af reflekterende processer i praksis.
- Skal kunne forstå og reflektere over et socialkonstruktionistisk udgangspunkt og dialogiske grundprincipper i relation til familieterapi og relationel praksis.

Færdigheder

- Skal kunne vurdere teori, begreber og praksisser som bygger på en postmodernistisk tilgang og vælge relevante løsningsmodeller til terapi med vægt på reflekterende processer, samarbejde og dialogbaseret praksis

- Skal kunne beskrive og vurdere betydningen af et socialkonstruktionistisk perspektiv på familiestrukturer og i arbejdet med børn, unge, voksne, familier og netværket omkring.
- Skal kunne formidle praksisnære problemstillinger og løsningsmuligheder i samarbejde med brugere og samarbejdspartnere.

Kompetencer

- Skal kunne håndtere komplekse udviklingsorienterede situationer ud fra en socialkonstruktivistisk og postmodernistisk tilgang i det terapeutiske arbejde,
- Skal selvstændigt kunne indgå i fagligt og tværfagligt samarbejde med udgangspunkt i dialog, refleksion og samarbejde med brugere og netværk i praksis.
- Skal kunne udvikle egen professionelle praksis med udgangspunkt i forståelsen af barnet, den unge, familien og/eller den voksnes position.

Indhold:

- Postmodernistisk fokus på samtalepraksis med vægt på et socialkonstruktionistisk udgangspunkt.
- Videnskabsfilosofi, teorier og introduktion til samtalepraksis og terapi – fokus på reflekterende processer, det filosofiske samtalerum samt åben dialog.
- Betydningen for personlig og professionel forståelse af relationen til familier, voksne, børn, unge som søger hjælp, set i et postmodernistisk perspektiv.

BILAG 2 VALGMODULER

Valgmoduler 5 ECTS

Vf 1: Børn i Familierapi og relationel praksis	5 ECTS
Vf 2: Personlig og professionel udvikling	5 ECTS
Vf 3: Udvalgt familierapeutisk metode målrettet en udvalgt gruppe	5 ECTS
Vf 4: Supervision i systemisk/narrativ/dialogbaseret terapi/praksis	5 ECTS
Vf 5: Evidens og evalueringsmetoder i familierapi og relationel praksis	5 ECTS

MODUL VF 1: BØRN I FAMILIETERAPI OG RELATIONEL PRAKSIS

ECTS-point: 5

Formål

At den studerende tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer i det terapeutiske arbejde med familien og barnet - dette med respekt for familiens og barnets kompetencer, position og rettigheder.

Læringsmål:

Viden

- Skal have viden om de teorier og metoder, der har betydning for terapeutisk arbejde med udgangspunkt i barnet eller den unge.
- Skal kunne forstå og reflektere over forskellige teoretiske og metodiske tilganges tilrettelæggelse af terapeutisk forløb med barnet eller den unge, herunder have viden om det tværprofessionelle samarbejde.

Færdigheder

- Skal kunne vurdere, begrunde og anvende metoder i samtalepraksis med børn/den unge med afsæt i familierapi og relationel praksis
- Skal kunne anvende ikke-sproglige tilgange til terapi
- Skal kunne håndtere og formidle terapiekstern kundskab som baggrundsforståelse i arbejdet med børn i familierapeutiske/relationelle kontekster

Kompetencer

- Skal kunne håndtere komplekse og udviklingsorienterede situationer i terapeutisk arbejde med familien og barnet/ den unge.
- Skal kunne vurdere et terapeutisk samarbejde, igangsætte og støtte forandrings- og udviklingsprocesser i samarbejde med familien og samarbejdspartnere.
- Skal kunne udvikle egen praksis med fokus på den terapeutiske og professionelles position i relation til børneorienteret familierapi og relationel praksis.

Indhold:

- Terapiekstern kundskab som baggrundsforståelse i arbejdet med børn i familierapeutiske kontekster
- Børn i familierapi.
- Samskabelse af den terapeutiske og den relationelle ramme mellem terapeut og barnet/den unge og familien
- Kreativitet i terapi- og samtalerummet med fokus på ikke-sproglige tilgange til terapi
- agtforståelse og etiske implikationer

MODUL VF 2: PERSONLIG OG PROFESSIONEL UDVIKLING

ECTS-point: 5

Formål

At den studerende tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer i relation til egne udviklingsprocesser

Læringsmål:

Viden

- Skal have teoretisk og udviklingsbaseret viden om betydningen af terapeutens egne erfaringer i terapeutiske samtaler
- Skal kunne reflektere over og forstå egen rolle og position i forhold til det terapeutiske arbejde

Færdigheder

- Skal kunne anvende metoder og tilgange til at kunne mestre at arbejde med egen personlige udgangspunkt i relation til terapeutpositionen
- Skal kunne vurdere egen professionsudøvelse på baggrund af videnskabsbaserede og teoretisk/metodiske idéer om den professionelles position.
- Skal kunne håndtere og formidle idéer om professionelle terapeutfærdigheder i arbejdet med børn i familierapeutiske/relationelle kontekster

Kompetencer

- Skal kunne håndtere egen position i relation til den aktuelle behandlingsmæssige udfordring og i relation til samarbejdspartnere.
- Skal selvstændigt kunne indgå i et fagligt og tværprofessionelt samarbejde og påtage sig ansvar indenfor en personlig-professionel faglig og etisk professionsudøvelse.

Indhold:

- Personlige muligheder og udfordringer i den relationelle ramme og kontekst
- Egne livserfaringers betydning for den professionelle relation
- Egne udviklingspunkter i mødet med familien og den enkelte bruger i den terapeutiske og/eller relationelle kontekst.
- Faglig og etisk betydning af kollegial sparring og/eller supervision

MODUL VF 3: UDVALGT FAMILIETERAPEUTISK METODE MÅLRETTET EN UDVALGT GRUPPE

ECTS-point: 5

Formål

At den studerende gennem integration af praksiserfaring og en udviklingsbaseret tilgang tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer i en udvalgt familierapeutisk og relationsorienteret metode målrettet en udvalgt gruppe

Læringsmål:

Viden

- Skal have viden om udvalgte familierapeutiske teorier og metoder samt deres anvendelsesområde i relation til en specifik målgruppe.
- Skal kunne forstå og reflektere over de terapeutiske, organisatoriske og samfundsmæssige betingelser.

Færdigheder

- Skal kunne vurdere og anvende familierapeutiske teorier om metoder med inddragelse af viden fra relevant udvikling/forskning.
- Skal kunne anvende udvalgt metode i relation til familieraterapeutisk praksis og mestre de færdigheder, der knytter sig til udvalgte tilgang til praksis.
- Skal kunne håndtere og formidle udvalgte familierapeutisk metode i familierapeutiske/relationelle kontekster

Kompetencer

- Skal selvstændig kunne håndtere den udvalgte familierapeutisk metode og begrunde metodevalg i relation til egen praksis.
- Skal selvstændigt kunne indgå i fagligt og tværfagligt samarbejde samt påtage sig ansvar inden for rammerne af en professionel etik

Indhold:

- Udvalgt familierapeutisk og relationsorienteret metode
- Historiske, samfundsmæssige, juridiske, og organisatoriske rammer i forhold til udvalgte metoder.
- Teoretisk og praktisk arbejde med udvalgte metoder.

MODUL VF 4: SUPERVISION I SYSTEMISK/NARRATIV/DIALOGBASERET PRAKSIS

ECTS point 5

Formål

At den studerende tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer til at arbejde med egne udviklingsprocesser, hvor teori, metode, professionelle og personlige erfaringer bliver hovedfokus i relation til arbejde med den enkelte klient, par eller familie gennem supervision.

Læringsmål:

Viden

- Skal have viden om, hvordan livserfaringer har betydning i terapeutiske- og relationelle samtaler
- Skal kunne forstå og reflektere over metoder i terapeutiske samtaler, der bygger på systemisk-, narrativ eller dialogbaseret teori.

Færdigheder

- Skal kunne vurdere, begrunde og vælge mellem de forskellige metoder.
- Skal kunne anvende supervisionsmetoder og redskaber til at kunne arbejde med familier, par/enkeltpersoner og sig selv som en del af mødet med den aktuelle bruger.

Kompetencer

- Skal kunne håndtere kompleksiteten i egen rolle og position og metoder i forhold til den terapeutiske praksis.
- Skal kunne indgå i fagligt og tværfagligt samarbejde med de familier/par eller individuelle forløb den studerende arbejder med i praksis indenfor rammen af professionel etik.

- Skal kunne identificere en proces med fokus på fag-professionel udvikling gennem supervision

Indhold:

- Supervisionstilgange med fokus på relationsforståelse og etik med udgangspunkt i teorier og modeller for terapi og relationel samtalepraksis
- Personlig, professionel udvikling og supervisionens betydning for den faglig – etiske samtalepraksis
- Fokus på at den professionelle tager hånd om egne tema i relation til egen praksis og eget personlige liv.

MODUL VF 5: EVIDENS OG EVALUERINGSMETODER I FAMILIETERAPI OG RELATIONEL PRAKSIS

ECTS-point: 5

Formål

At den studerende gennem en vidensbaseret tilgang tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer om evidens, praksisforståelse og evalueringsmetoder med afsæt i familierapi og relationel praksis

Læringsmål:

Viden

- Skal have viden om vidensformer og evalueringsmetoder samt videnskabelige metoder til undersøgelse af familierapeutisk og relationel praksis
- Skal kunne reflektere over terapeutiske, organisatoriske og kundskabsmæssige betingelser, i forhold til evidens og evalueringsmetoder, i familierapi og relationel praksis.

Færdigheder

- Skal kunne anvende og mestre teorier om evidens og evalueringsmetoder
- Skal kunne vurdere, begrunde og vælge viden fra forskning og udvikling af terapi og relationel praksis.
- Skal kunne håndtere og formidle kundskab om evidens og evalueringsmetoder i familierapeutiske og relationelle kontekster

Kompetencer

- Skal kunne håndtere komplekse relationelle og udviklingsorienterede relationer i lys af evalueringsmetoder til udvikling af familierapeutisk og relationel praksis.
- Skal selvstændig og i samarbejde med andre indgå i og udvikle egen praksis i lys af professionel etik

Indhold:

- Evidens- og praksisforståelse
- Evalueringens betydning i familierapi og relationel praksis
- Teoretiske præmisser, kompleksitet og metoder for evidensforståelse

Valgmoduler 10 ECTS

Vf 6 Løsningsorienteret terapi og Narrativ praksis	10 ECTS
Vf 7 Dialogbaseret familierapi og relationel praksis	10 ECTS

MODUL VF 6: LØSNINGSORIENTERET TERAPI OG NARRATIV PRAKSIS

ECTS-point: 10

Formål

At den studerende tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer i løsningsfokuseret teori og narrativ praksis.

Læringsmål:

Viden

- Skal have viden om og forståelse for det teoretiske grundlag samt centrale begreber og metoder i løsningsfokuseret terapi og i narrativ praksis.
- Skal kunne forstå og reflektere over det teoretiske grundlag samt centrale begreber og metoder i løsningsfokuseret terapi og i narrativ praksis

Færdigheder

- Skal kunne anvende metoder og redskaber samt igangsætte og støtte forandrings- og udviklingsprocesser med udgangspunkt i klientens eget problemløsende potentiale
- Skal kunne vurdere de grundlæggende metodiske principper, begrunde og vælge løsningsfokuserede samtale, og anvende centrale dele af den narrative teori og praksis i terapeutisk arbejde med børn, unge og deres familier.
- Skal kunne formidle løsninger i praksis til med familier, brugere og samarbejdspartnere.

Kompetencer

- Skal kunne håndtere komplekse og udfordrende praksissituationer og vælge relevante metoder ud fra en ressourceorienteret tilgang i terapeutisk og relationel praksis
- Skal kunne indgå i fagligt og tværfagligt samarbejde og påtage sig ansvar indenfor rammen af professionel etik med fokus på magtbegrebet i praksis.
- Skal kunne udvikle egen praksis i relation til løsningsorienteret og narrativ samtalepraksis.

Indhold:

- Diskursiv forståelse af terapi med fokus på et narrativt og løsningsfokuseret udgangspunkt for samtalepraksis
- Socialkonstruktionistisk syn på forandringsprocesser
- Kreativ brug af LØFT og Narrative tilgange til familierapi og relationel praksis

MODUL VF 7: DIALOGBASERET FAMILIETERAPI OG RELATIONEL PRAKSIS

ECTS 10

Formål

At den studerende tilegner sig viden, færdigheder og kompetencer i dialogbaseret terapi og relationel praksis gennem teori, metodeanvendelse og praksis.

Læringsmål:

Viden

- Skal have viden om dialogbaseret terapi anvendt i familierapi og relationsorienteret praksis
- Skal kunne forstå og reflektere over kompleksiteten i dialogbaserede processer som grundlag for arbejde med familiestrukturer/relationelle sammenhænge.

Færdigheder

- Skal kunne anvende teori, begreber og metoder, som bygger på dialogbaserede og samskabende processer.
- Skal kunne vurdere praksis i forhold til arbejdet med børn, unge familier, par og enkeltpersoner, samt begrunde og vælge dialogbaserede løsningsmodeller.
- Skal kunne formidle dialogbaserede løsninger i relation til aktuelle livsudfordringer i samarbejde med familien/brugeren og samarbejdspartnere og netværk.

Kompetencer

- Skal kunne håndtere kompleksitet i relation til at arbejde dialogbaseret i familierapi og relationel praksis.
- Skal kunne indgå i fagligt og tværfagligt samarbejde og påtage sig ansvar indenfor rammerne af en professionel etik i en dialogbaseret praksis.
- Skal kunne udvikle egen praksis og egen professionelle position baseret på en dialogbaseret tilgang i terapeutisk og relationel praksis.

Indhold:

- Dialogbaserede modeller og udviklingsprincipper i familierapi og relationel praksis
- Personlig og professionel træning i dialogisk og samarbejdende tilgang til familierapi og relationel praksis.
- Dialogbaseret samarbejde i familier, netværk og større systemer.

SUPERVISION, PERSONLIGT UDVIKLINGSARBEJDE OG TERAPEUTISKE SAMTALER

- Supervision indgår som et obligatorisk element i alle moduler, og skal ved en hel diplomuddannelse tilsammen udgøre 150 timer fordelt på direkte (20 timer) og indirekte (130 timer) supervision. Supervisionen kan foregå individuelt eller i gruppe. Tid til supervision er en del af uddannelsen og afvikles i form af gruppesupervision.
- Personligt Professionelt udviklingsarbejde (PPU) indgår med 120 timer med fokus på selvrefleksion /træningsterapi og personligt-professionelt udviklingsarbejde, der gennemføres individuelt og i grupper som en del af uddannelsen.
- Krav til familiesamtaler/samtaler dækkes gennem den samtaletræning den studerende har i løbet af uddannelsen, tilsammen 70 timer.

BILAG 3 "PRØVEFORMER OG PRØVERS TILRETTELÆGGELSE"

I henhold til Bek. Nr. 1500 af 02/12/2016 om prøver i erhvervsrettede videregående uddannelser, Bek. nr. 1008 af 29/06/2016 om diplomuddannelser samt studieordningerne for ovenstående diplomuddannelse, har udbyderne af diplomuddannelsen fastsat nedenstående prøvebestemmelser:

§§ i nedenstående tekst henviser til bestemmelserne i Bekendtgørelse om prøver i erhvervsrettede videregående uddannelser nr. 1500 af 02/12/2016

GENERELLE BESTEMMELSER

Formålet med prøverne

jf. § 2

Formålet er at dokumentere, i hvilken grad de faglige mål for uddannelsen og dens elementer er opfyldt.

Tilmelding til prøver samt afholdelse af syge- og omprøve

jf. §§ 5–7

Den studerende har samtidigt med sin tilmelding til uddannelsen indstillet sig til prøve og den enkelte uddannelsesinstitution kan fastsætte nærmere regler om framelding.

Uddannelsesinstitutionen meddeler eksaminanden tid og sted for prøvens afholdelse.

Omprøve og sygeprøve:

Består den studerende ikke prøven, tilbydes omprøve, som normalt ligger sammen med de næste ordinære prøver eller i umiddelbar forlængelse af semestret. Den studerende kan være tilmeldt 3 gange til samme prøve.

Ved forfald på grund af dokumenteret sygdom tilbydes den studerende sygeprøve, som normalt ligger sammen med de næste ordinære prøver eller i umiddelbar forlængelse af semestret.

PRØVEFORMER

Uddannelsens prøver

jf. §§ 10-12

- Prøveformen:

Prøveformen kan være skriftlig prøve, mundtlig prøve eller kombinationsprøve. Den enkelte uddannelsesinstitution fastsætter i sin studievejledning/eksamensvejledning, hvilken af de tre prøveformer der anvendes for det enkelte modul ifølge prøveallongen

- Individuel prøve eller gruppeprøve:

Den studerende kan vælge at gå til individuel prøve eller gruppeprøve på op til 3 studerende. Såfremt der ønskes gruppeprøve, meddeler de studerende dette senest på et af institutionen fastlagt tidspunkt.

- Individuel bedømmelse:

Bedømmelsen er altid individuel, uanset om der er tale om individuel prøve eller gruppeprøve. Det betyder, at den enkeltes præstation altid skal kunne identificeres i produkter, såfremt de indgår i bedømmelsen.

- Placering af prøverne i uddannelsesforløbet:

Modulprøverne afslutter modulet.

SKRIFTLIGE PRØVER

Skriftlig prøve: Skriftlig opgave

En skriftlig opgave er en sammenhængende tekst, der udarbejdes på grundlag af en selvvalgt problemformulering. Opgaven skal vise den studerendes evner til anvendelse af begreber og teorier med henblik på ny viden, færdigheder og kompetencer. Analyse af centrale og eksemplariske praksisrelaterede situationer, som kan belyse relevante teoretiske og metodiske overvejelser. Bedømmelsen er individuel.

Skriftlig prøve: Skriftlig opgave ud fra spørgsmål

En skriftlig opgave der udarbejdes på grundlag af spørgsmål stillet fra uddannelsesinstitutionens side med udgangspunkt i modulets formål, indhold og læringsmål. Spørgsmålene kan ligeledes relatere sig til en given case. Opgaven skal vise den studerendes evner til anvendelse af modulets begreber og teorier relateret til praksis. Bedømmelsen er individuel.

Skriftlig prøve: Portfolio

Den studerende udarbejder en portfolio i løbet af modulet. En portfolio er en systematisk og målrettet udvælgelse af skriftlige refleksioner over et eller flere udvalgte faglige temaer, som er blevet præsenteret i undervisningen, samt refleksioner over egen læreproces. Til prøven udarbejdes en sammenfatning af portfolio. Bedømmelsen er individuel.

MUNDTLIGE PRØVER

En mundtlig prøve er en prøve, hvor kun den mundtlige besvarelse bedømmes. Den mundtlige prøve kan foregå individuelt eller i grupper. Prøven kan tage udgangspunkt i en synopsis, case eller andet produkt, der ikke indgår i bedømmelsen.

Individuelle mundtlige prøver

Studerende, der går til mundtlig prøve individuelt, udarbejder alene et eventuelt oplæg til prøven. Mundtlige prøver former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator, hvori censor kan deltage.

Mundtlige gruppeprøver

Studerende, der går til mundtlig prøve i grupper, udarbejder eventuelle oplæg til prøven og går til prøve sammen. Mundtlige prøver former sig som en samtale mellem eksaminander og eksaminator, hvori censor kan deltage.

KOMBINATIONSPRØVER

En kombinationsprøve defineres som en mundtlig prøve kombineret med et produkt, som også indgår i bedømmelsen.

Produktet kan udarbejdes af en studerende eller af en gruppe.

Ved skriftlige produkter gælder, at indledning, problemformulering (hvis en sådan anvendes) og konklusion er fælles for gruppen. Ved den øvrige tekst angives det, hvem der har udarbejdet hvilke dele. Bedømmelsen er individuel.

Oplægsformer til mundtlige kombinationsprøver indgår i bedømmelsen og er:

Skriftligt oplæg, skriftlig opgave, elektronisk oplæg:

- Skriftligt oplæg indgår i bedømmelsen og kan være:
case, portfolioo.lign.
- Skriftlig opgave indgår i bedømmelsen.
Ved gruppefremstillet produkt gælder følgende: Indledning, problemformulering (hvis en sådan anvendes) og konklusion er fælles for gruppen; ved den øvrige tekst angives det, hvem der har udarbejdet hvilke dele.
- Elektronisk oplæg indgår i bedømmelsen og kan være videooptagelse og anden elektronisk besvarelse. Det elektroniske oplæg medbringes til prøven. Institutionen skal sikre, at bedømmerne har adgang til det pågældende fremvisningsmedie, PC og lignende.

Mundtlig prøve kombineret med case

En case er en kortere deskriptiv tekst, der skildrer en relevant situation eller et forløb fra praksis. Ved den mundtlige prøve kommenterer og uddyber den studerende sin case og viser gennem an-

vendelse af relevante teorier og undersøgelser sin evne til at analysere praksis. Der perspektiveres i forhold til handlemuligheder i praksis. Case og mundtlig præstation indgår samlet i bedømmelsen.

Mundtlig prøve kombineret med portfolio

En portfolio er en systematisk og målbevidst udvælgelse af skriftlige refleksioner over udvalgte faglige temaer, som er blevet præsenteret i undervisningen, samt refleksioner over egen læreproces. Portfolio og mundtlig præstation indgår samlet i bedømmelsen.

Mundtlig prøve kombineret med skriftligt oplæg/ opgave

En skriftlig opgave er en sammenhængende tekst, der udarbejdes på grundlag af en selvvalgt problemformulering. Den studerende udarbejder en skriftlig opgave som grundlag for prøven. Skriftlig opgave og mundtlig præstation indgår samlet i bedømmelsen.

Mundtlig prøve kombineret med elektronisk produkt, eksempelvis videosekvenser, power point præsentation el.a.

Den studerende udarbejder en videosekvens, der skal rumme centrale og eksemplariske situationer, som kan illustrere relevante, teoretiske og metodiske overvejelser. Varigheden af det elektroniske produkt vil fremgå af den lokale opgavevejledning/eksamensvejledning.

Elektronisk produkt og mundtlig præstation indgår samlet i bedømmelsen.

Mundtlig prøve kombineret med videosekvens og skriftligt oplæg

Et skriftligt oplæg er en sammenhængende tekst, der uddyber den valgte problemstilling og danner baggrund for den mundtlige prøve.

Den studerende udarbejder et skriftligt oplæg og et selvproduceret videoklip.

Varighed af det elektroniske produkt vil fremgå af den lokale eksamensvejledning. Skriftligt oplæg og mundtlig præstation indgår samlet i bedømmelsen. Videoklipet indgår ikke i bedømmelsen.

Afgangsprojektet: Mundtlig prøve kombineret med stor skriftlig opgave

Afgangsprojektet udarbejdes på grundlag af et selvvalgt og af institutionen godkendt emne.

Se i øvrigt studieordningens kapitel 7. Skriftligt afgangprojekt og mundtlig præstation indgår samlet i bedømmelsen.

Bedømmelsen er individuel med ekstern censur.

SÆRLIGE FORHOLD

Anvendelse af hjælpemidler
jf. § 15

Anvendelse af hjælpemidler, herunder elektroniske, er tilladte i forbindelse med udarbejdelse af bedømmelsesgrundlag og fremlæggelse til mundtlig prøve.

Eksaminanden er selv ansvarlig for at hjælpemidlerne er til stede, og at de virker.

Institutionen kan af kapacitetsmæssige hensyn fastsætte begrænsning i adgangen til at anvende elektroniske hjælpemidler.

Det anvendte sprog ved prøven

jf. § 17

Prøverne aflægges normalt på dansk, medmindre undervisningen på modulet har været meddelt på et fremmedsprog, eller at væsentlige formål giver grundlag for dispensation.

I uddannelser, der udbydes på dansk, aflægges prøverne på dansk, medmindre det er en del af den enkelte prøves formål at dokumentere færdigheder i fremmedsprog.

Prøverne kan aflægges på svensk eller norsk i stedet for dansk, medmindre prøvens formål er at dokumentere eksaminandens færdigheder i dansk.

I uddannelser, der udbydes på engelsk eller et andet fremmedsprog, aflægges prøverne på dette sprog, medmindre det er en del af den enkelte prøves formål at dokumentere eksaminandens færdigheder i et andet sprog.

Uddannelsesinstitutionen kan desuden, hvor forholdene gør det muligt, tillade en eksaminand, der ønsker det, at aflægge en prøve på et fremmedsprog, medmindre prøvens formål er at dokumentere eksaminandens færdigheder i dansk.

Særlige prøvevilkår

jf. § 18

Uddannelsesinstitutionen tilbyder særlige prøvevilkår til eksaminander med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, til eksaminander med tilsvarende vanskeligheder samt til eksaminander med et andet modersmål end dansk, når institutionen vurderer, at dette er nødvendigt for at ligestille disse eksaminander med andre i prøvesituationen. Det er en forudsætning, at der med tilbuddet ikke sker en ændring af prøvens niveau.

Brug af egne og andres arbejder

jf. § 19

En eksaminand skal ved aflevering af en skriftlig besvarelse med sin underskrift bekræfte, at besvarelsen er udfærdiget uden uretmæssig hjælp.

Får institutionen bekræftet formodning om, at en eksaminand ikke overholder reglerne for retmæssig eksamensadfærd, herunder får eller giver uretmæssig hjælp, udgiver en andens arbejde for sit eget, anvender eget tidligere bedømt arbejde uden henvisning eller udviser forstyrrende adfærd, bortvises eksaminanden fra prøven.

I mindre alvorlige tilfælde giver uddannelsesinstitutionen først en advarsel.

En bortvisning medfører, at en eventuel karakter for den pågældende prøve bortfalder, og at eksaminanden har brugt et prøveforsøg.

Uddannelsesinstitutionen kan under skærpede omstændigheder beslutte, at eksaminanden skal bortvises fra institutionen i en kortere eller længere periode. I sådanne tilfælde gives en skriftlig advarsel om, at gentagelse kan medføre varig bortvisning.

Bedømmelse

jf. § 33, stk.1-3.

Prøver bedømmes internt eller eksternt, jf. Studieordningen kapitel 9.

Ved interne prøver foretages bedømmelsen af en eller flere undervisere udpeget af institutionen.

Ved eksterne prøver foretages bedømmelsen af eksaminator og af en eller flere censorer, der er beskikket af Styrelsen for Videregående Uddannelser.

Bedømmelse af den studerendes formulerings - og staveevne

jf. § 34, stk. 2.

Ved bedømmelsen af eksamenspræstationen i afgangsprøvet skal der lægges vægt på eksaminandens formulerings- og staveevne, hvis eksamenspræstationen er affattet på dansk.

Det kan påvirke karakterfastsættelsen med én karakter i såvel opad- som nedadgående retning. Institutionen kan dispensere herfra for eksaminander, der dokumenterer en relevant specifik funktionsnedsættelse.

Klage og anke

jf. kapitel 10.

Klage:

Klager over forhold ved prøver indgives individuelt af eksaminanden til uddannelses- institutionen. Klagen skal være skriftlig og begrundet.

Klagen indgives senest 2 uger efter, at bedømmelsen af prøven er bekendtgjort på sædvanlig måde. Uddannelsesinstitutionen kan dispensere fra fristen, hvor usædvanlige forhold begrundet det.

Til brug for klagesagen skal eksaminanden efter anmodning have udleveret en kopi af den stillede opgave og ved prøver med skriftlig besvarelse tillige kopi af egen opgavebesvarelse.

Eksaminanden kan fortsætte uddannelsen under klagesagens behandling bortset fra, hvor andet er fastsat i bekendtgørelse eller i henhold til bekendtgørelse.

Klagen kan vedrøre

- 1) Eksaminationsgrundlaget, herunder prøvespørgsmål, opgaver og lignende, samt dets forhold til uddannelsens mål og krav
- 2) Prøveforløbet
- 3) Bedømmelsen

Uddannelsesinstitutionen forelægger straks klagen for bedømmerne, der har en frist på normalt 2 uger til at afgive en udtalelse.

Bedømmerne skal udtale sig om de faglige spørgsmål i klagen.

Klageren skal have mulighed for at kommentere udtalelserne inden for en frist af normalt 1 uge.

Uddannelsesinstitutionen afgør klagen på grundlag af bedømmernes faglige udtalelser og klagerens kommentarer til udtalelserne.

Afgørelsen, der skal være skriftlig og begrundet, kan være:

- 1) Tilbud om ny bedømmelse (ombedømmelse), dog ikke ved mundtlige prøver
- 2) Tilbud om ny prøve (omprøve)
- 3) At klageren ikke får medhold i klagen

Kun når bedømmerne er enige om det, kan uddannelsesinstitutionens afgørelse gå ud på, at klageren ikke får medhold.

Uddannelsesinstitutionen skal straks give klageren og bedømmerne meddelelse om afgørelsen. Går afgørelsen ud på tilbud om ombedømmelse eller omprøve, skal klageren informeres om, at ombedømmelse eller omprøve kan resultere i en lavere karakter.

Accept af tilbud om ombedømmelse eller omprøve skal ske senest 2 uger efter meddelelse om, at afgørelsen er afgivet. Ombedømmelse eller omprøve skal finde sted snarest muligt.

Er bevis udstedt, skal uddannelsesinstitutionen inddrage beviset, indtil bedømmelsen foreligger og eventuelt udstede et nyt bevis.

Til ombedømmelse og omprøve udpeges nye bedømmere. Ved ombedømmelse skal bedømmerne have forelagt sagens akter: Opgaven, besvarelsen, klagen, de oprindelige bedømmers udtalelser med klagers bemærkninger hertil samt institutionens afgørelse.

Bedømmerne meddeler uddannelsesinstitutionen resultatet af ombedømmelse vedlagt en skriftlig begrundelse.

Uddannelsesinstitutionen giver klageren meddelelse om bedømmelsen og begrundelsen for bedømmelsen.

Omprøve og ombedømmelse kan resultere i en lavere karakter.

Anke af afgørelse:

Klageren kan indbringe uddannelsesinstitutionens afgørelse vedrørende faglige spørgsmål for et af institutionen nedsat ankenævn, der træffer afgørelse. Klageren indgiver anken til uddannelsesinstitutionen. Anken skal være skriftlig og begrundet.

Anken skal indgives senest 2 uger efter, at klageren er gjort bekendt med uddannelsesinstitutionens afgørelse. Uddannelsesinstitutionen kan dispensere fra fristen, hvor usædvanlige forhold begrundet det.

Uddannelsesinstitutionen nedsætter i samarbejde med censorformandskabet et ankenævn hurtigst muligt efter indgivelse af en anke.

Der kan nedsættes permanente ankenævn. Nævnet består af to beskikkede censorer, en eksaminationsberettiget lærer og en studerende inden for fagområdet.

Ankenævnets virksomhed er omfattet af forvaltningsloven, herunder om inhabilitet og tavshedspligt. Ankenævnet træffer afgørelse på grundlag af det materiale, som lå til grund for institutionens afgørelse og eksaminandens begrundede anke.

Ankenævnets afgørelse, der skal være skriftlig og begrundet, kan være:

- 1) Tilbud om ombedømmelse ved nye bedømmere, dog ikke ved mundtlige prøver
- 2) Tilbud om omprøve ved nye bedømmere
- 3) At klageren ikke får medhold i anken

Ankenævnets afgørelse meddeles uddannelsesinstitutionen snarest muligt og ved vintereksamen senest 2 måneder og ved sommereksamen senest 3 måneder efter, at anken er indgivet til institutionen.

Kan anken ikke behandles inden for denne frist, skal uddannelsesinstitutionen hurtigst muligt underrette klageren herom med angivelse af begrundelsen herfor og oplysning om, hvornår anken forventes færdigbehandlet.

Uddannelsesinstitutionen giver hurtigst muligt klageren meddelelse om og bedømmerne kopi af afgørelsen.

Går afgørelsen ud på tilbud om ombedømmelse eller omprøve, skal klageren informeres om, at ombedømmelse eller omprøve kan resultere i en lavere karakter.

Ankenævnets afgørelse kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.